

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Лисинюк Марини Віталіївни «Мова як форма буття української культури», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 034 «Культурологія»

Обґрунтування вибору теми дослідження. На початку ХХІ ст. питання української мови як виразника української національності та форми української культури так само потребує актуалізації, як і в ХІХ чи у ХХ ст. Навіть після утвердження незалежної української держави і визнання української мови державною на рівні Конституції України (стаття 10) залишаються проблеми її закріплення і подальшого розвитку в усіх сферах суспільного життя, що, на жаль, зумовлено цілим рядом внутрішніх і зовнішніх чинників. Йдеться про внутрішньополітичну боротьбу в Україні, тиск на Україну з боку іноземних держав (Російська Федерація, Угорщина), увага міжнародних політико-правових структур (зокрема, з боку Венеціанської комісії) та інші причини. Враховуючи складну етнокультурну і мовну ситуацію в сучасному українському суспільстві, на державному рівні робляться спроби сформуванню чіткого ставлення до мовних процесів, створити сприятливі умови для збереження багатства і розвитку української мови. Однак формування ефективної мовної політики, скерованої на підтримку української мови як одного з найважливіших елементів національної культури та етнокультурної ідентичності, неможливе без урахування соціокультурного контексту її еволюції.

Логіка наукового аналізу вимагає особливу увагу звернути на проблему мовної ідентичності, ролі мови у розвитку національної культури. Але складність такого аналізу полягає в неоднозначному розумінні ролі мови в соціокультурних процесах: одні дослідники розглядають мову як основну умову культурного розвитку, другі – як його результат, треті – як носій смислів етнічної культури, четверті – як спосіб самовираження біосоціальної природи

людини тощо. Систематизувати ці погляди найбільш доцільно з використанням культурологічного підходу, який дає змогу розглядати мову як явище культури й один із значущих етногенеруючих чинників.

У вітчизняній науці функціонуванню української мови присвячено чимало робіт історичного, політичного, філософського чи філологічного характеру. Особливого значення набувають дослідження аспектів мови, пов'язаних з її функціями в якості форми буття національної культури. Попри вагомий внесок дослідників у розробку таких проблем, як мова і культура (В. Кононенко та ін.), мова й етнос (Є. Верещагін та ін.), мова і суспільство (О. Кулакова та ін.), мова і художня література (Н. Слободянюк та ін.), багатоаспектний характер мови, зокрема питання історичного побутування української мови, у сучасній культурології залишається однією з українською мало опрацьованих тем. Комплексних досліджень культурологічного характеру майже не має. Це спонукає до більш широкого осмислення специфічних особливостей взаємодії мовних і соціокультурних процесів не лише в сучасному соціумі, а й в історичній ретроспективі.

Усвідомлення важливої ролі мови в житті людини і суспільства призвело до того, що, починаючи з минулого століття, нові лінгвістичні дисципліни відкривають для себе мовну тематику. У гуманітарних науках увага звертається на проблеми розвитку і функціонування мови в соціокультурному контексті. Така дослідницька ситуація обумовлена сутністю мови, її вкоріненістю у духовному житті людини і культуротворчій діяльності соціуму. З цієї причини в дослідженнях, які тією чи іншою мірою торкаються лінгвістичної тематики, повинна бути присутня культурологічна парадигма.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дослідженні вперше окреслено значення української мови у процесі збереження національної ідентичності в умовах соціальної двокультурності протягом ХІХ ст.; з'ясовано сутність взаємовпливу цивілізації як соціальної системи і мови як найважливішого комунікативного та інформативного засобу людської діяльності та роль української мови у міжцивілізаційних культурних

процесах; поставлено питання про розвиток української мови та її функціонування в умовах бікультурності українського суспільства;

удосконалено уявлення про мову як форму буття української культури, як засіб трансляції культурного досвіду, який впливає на людину через закладену в мові картину світу, світосприйняття тощо; знання про особливості сприйняття українського мовного питання громадськими та науковими колами Російської імперії;

набули подальшого розвитку уявлення про неоднозначність ставлення до української мови в середовищі української та російської еліт в колоніальний період у контексті офіційної ідеології Російської імперії; знання про суспільно-культурні погляди діячів українського руху XVIII – початку XX ст., зокрема представників письменства на статус української мови та шляхи її розвитку.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у застосуванні культурологічних методів пізнання до вивчення феномена мови як явища культури, а також визначається можливістю їх використання для здійснення подальших досліджень побутування української мови в суспільстві.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх застосування в розробці різноманітних проектів у сфері культури і державних програм з розвитку української мови, здатних суттєво вплинути на позитивне розв'язання конфліктних моментів, характерних для сучасної мовної ситуації в Україні. Матеріали дослідження можуть бути використані у викладанні курсів з теорії та історії культури, культурології та ін.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною роботою, здійсненою в галузі теорії та історії культури. Теоретичні обґрунтування, практичні розробки, фактологічні дані, висновки й положення наукової новизни здобуті автором у результаті самостійних досліджень. Всі наукові публікації є одноосібними.

Апробація матеріалів дослідження здійснювалася на міжнародних та всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях: Міжнародній

науково-практичній конференції «Культурні і креативні індустрії: історія, теорія та сучасні практики» (Київ, 2017); XXVI Міжнародній науковій конференції «Мова і культура» (Київ, 2018); Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених НАКККіМ «Інформаційна діяльність, документознавство, бібліотекознавство: історія, сучасність, перспективи» (Київ, 2018); третій Всеукраїнській науковій конференції «Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики» (Київ, 2018); науково-практичній конференції «Традиційна культура в умовах глобалізації: збереження автентичності та розвиток креативних індустрій» (Київ, 2018).

Публікації. Основні положення, наукові результати та висновки дослідження висвітлені в 10 одноосібних публікаціях, 3 із яких опубліковано у фахових виданнях, затверджених МОН України, 1 – у закордонному періодичному виданні, 2 – у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз, 4 – праці апробаційного характеру.

**Публікації, в яких висвітлені
основні наукові результати дисертації**

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Лисинюк М. В. Внесок представників письменництва у становлення української літературної мови (друга пол. XVIII – перша пол. XIX ст.). *Питання культурології*. 2018. Вип. 34. С. 103–112.

2. Лисинюк М. В. Мова як об'єкт гуманітарного пізнання. *Культура і мистецтво в сучасному світі*. 2018. Вип. 19. С. 128–135.

3. Лисинюк М. В. Мова як універсальна форма буття культури. *Культура і сучасність*. 2018. № 1. С. 330–333.

Стаття у закордонному періодичному виданні

4. Лисинюк М. В. Украинский язык как форма бытия национальной культуры. *European journal of arts*. 2019. № 3. С. 82–85.

Опубліковані праці апробаційного характеру

5. Лисинюк М. В. Зміст мови як універсальної форми культури. *Традиційна культура в умовах глобалізації: збереження автентичності та*

розвиток креативних індустрій : матеріали наук.-практ. конф., 22–23 червня 2018 р., м. Харків. Харків, 2018. С. 243–247.

6. Лисинюк М. В. Мова як об'єкт культурологічного пізнання. *Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики : матеріали Третньої Всеукр. наук. конф., 25–26 травня 2018 р., м. Дніпро. Дніпро, 2018. С. 270–271.*

7. Лисинюк М. В. Мова як форма буття культури. *Культурні і креативні індустрії: історія, теорія та сучасні практики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 24 квітня 2017 року, м. Київ. Київ, 2017. С. 77–81.*

8. Лисинюк М. В. Становище новітньої літературної української мови на Наддніпрянщині у першій половині XIX ст. *Актуальні проблеми гуманітарних наук у дослідженнях молодих науковців : матеріали XVI Міжнар. наук.-практ. конф., 19 листопада 2018 р., м. Київ. Київ, 2018. С. 48–50.*

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

9. Лисинюк М. В. Літературні твори XVII – першої половини XIX ст. як чинник формування новітньої української мови. *Молодий вчений. 2018. № 12. С. 344–348.*

10. Лисинюк М. В. Мова і цивілізація: взаємозв'язок та взаємообумовленість. *Молодий вчений. 2019. № 3. С. 57–61.*

Аналіз структури дисертації засвідчує чітку, логічну та цілісну лінію дослідження. Джерельна база є достатньо широкою і засвідчує глибоке осмислення і володіння автором визначеною проблемою.

Дисертація Лисинюк Марини Віталіївни «Мова як форма буття української культури» відповідає спеціальності 034 «Культурологія». Структура і зміст дисертації відповідають вимогам МОН України щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня доктор філософії

Рецензенти ухвалили:

1. Вважати, що дисертація Лисинюк Марини Віталіївни «Мова як форма буття української культури» є завершеним, самостійно здійсненим дослідженням. За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю та практичною значущістю здобутих результатів дисертація Лисинюк Марини Віталіївни відповідає спеціальності 034 «Культурологія» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пп. 10, 11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167.

2. Рекомендувати дисертацію Лисинюк Марини Віталіївни «Мова як форма буття української культури» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 034 «Культурологія».

Рецензенти:

доктор культурології, професор,
завідувач кафедри івент-менеджменту
та індустрії дозвілля
Київського національного університету
культури і мистецтв

I.V. Петрова

кандидат культурології, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин
Київського національного університету
культури і мистецтв

O.O. Білецька

и
16 лютого 2019